

ARVIOINTIKERTOMUS

2024

PYHÄJÄRVI

Pyhjärven kaupungin tarkastuslautakunta 22.5.2025

SISÄLLYSLUETTELO

1 PUHEENJOHTAJAN KATSAUS	3
2 TARKASTUSLAUTAKUNTA	4
2.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät, toiminnan tarkoitus ja tavoite.....	4
2.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano.....	4
2.3 Tarkastuslautakunnan toiminta	4
3. EDELLISEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN POHJALTA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI.....	5
4. STRATEGISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN.....	5
5. ARVIO ASETETTUJEN TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISESTA	6
5.1 Keskusvaalilautakunta	6
5.2 Kaupunginhallitus.....	6
5.3 Hyvinvointipalvelut	7
5.4 Tekniset palvelut.....	8
5.5 Arvio kuntakonsernin ja tytäryhtiöiden toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta	9
5.6 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	10
6. SISÄINEN VALVONTA JA RISKIEN HALLINTA	12
7. HENKILÖSTÖ.....	13
8. KESKEISIMMÄT HAVAINNOT JA KEHITTÄMISSUOSITUKSET	14
9. PYHÄJÄRVEN KAUPUNGIN TILINTARKASTUSKERTOMUS	14
10. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE	15

1 PUHEENJOHTAJAN KATSAUS

Hyvä lukija, kädessäsi on Pyhäjärven kaupungin arviointikertomus vuodelta 2024. Arviointikertomus on tarkastuslautakunnan vuosittain kaupunginvaltuustolle antama selvitys muun muassa siitä, miten kaupunki on onnistunut itse itselleen asettamien tavoitteiden saavuttamisessa ja edistämisessä. Tämä on oiva työväline etenkin sinulle, joka olet kiinnostunut Pyhäjärven kaupungin toiminnasta ja taloudesta. Arviointikertomuksen havainnot on pyritty saamaan selkeiksi ja helposti vertailtaviksi.

Kaupungin tilinpäätöksessä todetaan, että vuonna 2024 energiakäänteen eteneminen jatkui vahvana, työmarkkinatilanne toi haasteita, ja kaupungin taloudellinen tilanne kehittyi pääosin myönteisesti. Suurimpina muutosvoimina olivat uusiutuvan energian investointien eteneminen, kaupungin talouden vakauttamistoimet, palveluinfrastruktuurin kehittäminen ja kuntien tehtävien tuleviin muutoksiin varautuminen.

Energiainvestointien osalta voidaan mainita, että Hautakankaan ja Itämäen tuulivoimahankkeet etenivät kohti investointivaihetta ja Callio Solar Parkin aurinkovoimalan investointi valmistui. Useita uusia vihreän siirtymän investointihankkeita tuli vireille. Vihreän siirtymän teollisuuspuisto Olkkosen kaavoitus valmistui ja saavutti vuoden lopussa lainvoimaisuuden.

Kaupungin talous on asteittain vakautumassa, mutta edelleen on määrätietoisesti edistettävä paikkakunnan palvelurakenteen investointeja ja pidettävä näin huolta paikkakunnan pito- ja vetovoimasta. Kaupungin kehittämisessä on tärkeää panostaa edelleen palveluinvestointeihin, työllisyysratkaisuihin ja elinkeinorakenteen monipuolistamiseen.

Lopuksi haluan kiittää tarkastuslautakunnan jäseniä joustavasta yhteistyöstä ja sitoutumisesta tarkastuslautakunnan työskentelyyn sinä aikana, kun minulla on ollut etuoikeus toimia tarkastuslautakunnan puheenjohtajana.

Jarmo Halonen

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

2 TARKASTUSLAUTAKUNTA

2.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät, toiminnan tarkoitus ja tavoite

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
- 6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Tarkastuslautakunnan tavoitteena on kuntalaissa mainittujen tehtävien lisäksi mahdollisten kehittämisideoiden esittäminen. Arvioinnilla on tarkoitus tuottaa hyödyllistä ja käytännöllistä tietoa päätöksenteon tueksi tarkastelemalla aikaansaatuja tuloksia kuin toiminnan tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuslautakunta valmistelee tilintarkastajan valintaa koskevan esityksen valtuustolle.

2.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Varsinainen jäsen	Varajäsen
Jere Hakkarainen, puheenjohtaja*	Timo Karsikas, varajäsen
Tuomo Haapapuro, varapuheenjohtaja	Irja Lehtinen, varajäsen
Martti Ruotsalainen, jäsen	Olavi Marin, varajäsen
Arja Mikkonen, jäsen	Laimi Shemeikka, varajäsen
Taimi Piippo, jäsen	Reijo Pennanen, varajäsen

Taulukko 1. Tarkastuslautakunnan kokoonpano 1.1.-31.12.2024

*Jere Hakkaraiselle on myönnetty ero kaikista luottamustehtävistä Kvalt 24.3.2025 § 19. Hänen tilalleen valittiin tarkastuslautakunnan jäseneksi ja puheenjohtajaksi Jarmo Halonen.

2.3 Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunta kokoontui tilikauden 2024 arviointia varten 9 kertaa. Lautakunnassa päätöksenteko tapahtui puheenjohtajan selostuksen pohjalta. Lautakunnan sihteerinä on toiminut tilintarkastaja Matti Keskitalo.

Tarkastuslautakunta on hyväksynyt kokouksessaan 23.9.2024 arviointisuunnitelman ajalle 2024–2025. Tarkastuslautakunnan arviointi perustuu kaupunginhallituksen vuoden 2024 tilinpäätös- ja toimintakertomustietoihin, osavuositilintietoihin, toimielinten pöytäkirjoihin sekä käytettävissä olevaan vertailutietoon. Arviointityötään varten

tarkastuslautakunta on kuullut tarkastuslautakunnan kuulemisessa viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä.

Tarkastuslautakunnan painopistealueita ovat olleet talouden tasapainottamisen seuranta, hallintopalvelut ja investoinnit.

Esteellisyydet on otettu huomioon tarkastuslautakunnan toiminnassa.

3. EDELLISEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN POHJALTA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Tarkastuslautakunta käsitteli 28.3.2025 kokouksessaan vuoden 2023 arviointikertomuksen huomioihin saadut vastaukset (Kaupunginvaltuusto 27.1.2025), joihin lautakunnalla ei ollut huomauttamista.

4. STRATEGISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Strategian mukaan sen toteutumista arvioidaan talousarvion toiminnallisten tavoitteiden mittareiden avulla. Siten arvioitaessa toiminnallisten tavoitteiden toteutumista arvioidaan myös strategian toteutumista. Pyhäjärven kaupungin kannalta keskeinen asia on kaupunkikonsernin tasapainoinen talous. Kyseisen tavoitteen toteutumista on erikseen arvioitu kohdassa taloudellisten tavoitteiden toteutuminen.

Muita strategisia painopisteitä ovat alueellinen yhteistyö ja vuorovaikutus, saavutettavuudesta, infrastruktuurista ja osaamisesta vetovoimaa sekä elinvoimasta ja hyvinvoinnista pitovoimaa. Arvioinnissa on tarkasteltu mahdollisuuksien mukaan myös koko valtuustokauden kehitystä.

Yleisten tavoitteiden toteutumista on arvioitu mm. työllisyyden, verotuksen ja väestökehityksen perusteella. Työllisyystilanne (työttömyysaste) Pyhjärvellä on kehittynyt seuraavan taulukon mukaisesti.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
työttömyys % Pyhäjärvi 31.12.	11,6	11,5	14,6	11,9	12,4	12,8	14,1
työttömyys % Pohjois-Pohjanmaa 31.12.	10,8	11,1	13,6	10,9	10,9	12,6	12,8
työttömyys % Koko maa 31.12.	9,7	9,8	13,6	6,7	9,9	11,2	8,1

Pyhäjärven kaupungin väestökehitys on monelta kannalta haasteellinen mm. ikärakenteen ja väestömäärän osalta. Väestökehitys yhdistettynä kaupungissa oleviin työpaikkoihin muodostaa Pyhäjärven kaupungin kannalta keskeisen kysymyksen. Palveluiden oikea-aikaisuus ja saatavuus ikäkausittain korostuu.

5. ARVIO ASETETTUJEN TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISESTA

5.1 Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilauta on hyödyntänyt tietotekniikkaa reaaliaikaisesti ennako- ja vaalipäivän äänestyksissä ja äänestäneet merkittiin vaalitietojärjestelmään. Ennakkoäänestysauto kiersi reittiaikataulujen mukaisesti haja-asutusalueilla ja ennakkoäänestysmahdollisuus tarjottiin useammassa paikassa (pysähdys), toteutui presidentin ja EU-vaaleissa. EU-vaaleissa oli vain yksi ennakkoäänestyspaikka.

Äänestysprosentti presidentinvaaleissa, äänioikeutettuja 3891, äänestäneitä 2323 eli 59,7 %, EU-vaaleissa äänioikeutettuja 3870, äänestäneitä 1271 eli 32,8 %.

5.2 Kaupunginhallitus

Kaupunginhallitus on kehittänyt osaamistaan ja saavutettavuuttaan lisäämällä liikenne- ja tietoliikenneyhteyksiä ja siten sähköisten palvelujen määrää työelämän ja vapaa-ajan muutoksessa. Liikenteen ja logistiikan elinkeinojen hyödyntäminen ja kehittäminen E75 ja 27-tien risteysalueella on suunnitellusti edennyt, mutta asemakaavan muutos 2024 loppuun mennessä ei valmistunut.

Resurssiviisas Pyhäjärvi

Kaupungin HINKU-sitoumus siitä, että Pyhäjärven kasvihuonepäästöt vähenevät 80 % vuoteen 2030 mennessä, on toteutumassa.

Pyhäjärvi on viihtyisä elinympäristö ja paluumuutto vilkastui kaikissa ikäryhmissä ja paluumuuttajien tarpeet mm. asumisessa ja yrittämisessä huomioidaan. Kuntaan muutto on suurempi kuin lähtömuutto vuonna 2024. Tulomuutto 163, lähtömuutto -179 netto -16 ja nuorten aikuisten (alle 35-v.) paluumuutto on lisääntynyt vuodesta 2021.

Maakuntajärvi Pyhäjärven rantaosayleiskaavan päivitys luo viihtyisiä asuntotontteja. Kaavan päivitys aloitettiin 2024, mutta se ei toteutunut muista kaavoitusprosessien aikataulupaineista johtuen.

Kaupunginhallituksen asettama strateginen tavoite 2 on elinvoimaa ja hyvinvointia. Kulttuurin ja liikunnan palveluiden kehittäminen asetettiin toimitiloja rakentamalla tarvetta vastaavaksi. Uuden hyvinvointitalon luvitusvaihe (rakennusluvat) oli tavoitteena valmistua vuonna 2024. Tavoite ei toteutunut, luvitusvaihe valmistuu vuonna 2025.

Strateginen tavoite 3, vahva ja mahdollistava Pyhäjärven kaupunki, jossa talous on tasapainossa ja talouden tasapainotusohjelmaa noudatetaan ja päivitetään. Konsernin positiivinen vuosikate toteutui vuonna 2024, ja se on toteutumassa myös vuonna 2026.

Uusia verotuloja tuottavia investointeja haetaan aktiivisesti, ja vuonna 2024 saatiin uusia energiainvestointipäätöksiä 2 kpl. Lupavalmiudet lisääntyivät.

Pyhäjärven kaupungille on tärkeää, että kyläyhdistysten ja kaupungin välinen yhteistyö kesäasukkaiden aktivoimiseksi ja houkuttelemiseksi on suunnitelmallista.

Tavoitteena oli, että yhteinen suunnitelma on valmis v. 2024. Suunnitelma on osittain valmis. Kesäasukaskysely on toteutettu kesällä 2024. Laaditun kyselyn perusteella on suunniteltu jatkotoimenpiteitä vuodelle 2025.

5.3 Hyvinvointipalvelut

Yleistä

Hyvinvointilautakunta vastaa varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta, perusopetuksesta, toisen asteen koulutuksesta, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta sekä taiteen perusopetuksesta. Lisäksi valikoimaan kuuluvat kansalaisopiston ja vapaa-aikapalvelujen toimialat. Vapaa-aikapalvelut vastaavat liikuntatoimesta, kulttuuri-, nuoris- ja kirjastopalveluista.

Kustannusten valossa hyvinvointipalvelut vastaavat kaupungin suurimmasta kulu- luerästä vuoden 2024 nettobudjetin ollessa noin 12,4 milj. euroa. Toiminnallisesti laaja-alainen ja liki koko kunnan väestöä jollakin tavalla koskettava kokonaisuus on selvinnyt työstään kiitettävästi. Myös taloudellisesti toiminta on ollut onnistunutta tilin- päätöksen jäädessä noin 0,3 milj. euroa alle budjetoidun.

Toiminnot

Toiminta on ollut kaikilla sektoreilla eteenpäin suuntaavaa ja innovatiivista. Päiväko- deissa toteutettu varajohtajien toiminnan aloitus on tasannut johtajien työtaakkaa sekä selkeyttänyt työnjakoa yleisestikin.

Varhais-, esi- ja perusopetuksen puolelta mainittakoon hanke yhdenvertaisuuden ja inklusiivisen toimintakulttuurin edistämiseksi sekä lukiosta oppimisen ja ohjauksen tuen hanke. Lisäksi S2 opetus (S2-opetus keskittyy kehittämään yksilöllisesti kielen keskeisiä osa-alueita ja kasvattamaan sanavarastoa) on jatkunut useammassa ryh- mässä.

Vapaa-ajan koulutuksen vastuualue (kansalais-, musiikki- ja tanssiopisto) on ollut suurimpien muutosten kourissa. Maan hallituksen toteuttamat määrärahojen pienen- nykset ovat vaikuttaneet varsinkin kansalaisopiston toimintaan kurjistavasti. Tästä huolimatta mm. opintopistekurssien määrä liki tuplaantui. Musiikkiopiston toiminta on jatkunut korkeatasoisena. Tanssiopistotoiminta siirtyi Pyhäjärven kaupungin omaksi toiminnaksi 1.8.2024. Jo aiemmin vakiintunut toiminta selkeytyi vastuun siirtyessä yk- sille hartioille.

Vapaa-aikapalvelujen osiossa liikuntapalvelut toimivat esimerkillisesti palvelen vau- vasta vaariin. Lasten ja nuorten maksuttomat palvelut sekä kausimaksuun perustuvat laaja-alaiset liikuntaryhmät sekä Suomen harrastamisen malli tukevat voimakkaasti pyhäjärvisiä hyvinvointia. Tennishalli olkoon ainoa miinusmerkintä liikuntapuolelle ja seuraava kehityskohde?

Nuorisopalvelut toimivat pääsääntöisesti nuokkarilla tarjoten tekemistä ja toimintaa vapaa-aikaan sekä tukea koulutukseen ja elämään. Etsivä nuorisotyö keskittyy vä- hentämään suoranaisia väliinputoamisia yhdessä koulujen, Pohteen ja nuorten

työpajan kanssa. Yhteistyö Pyhäjärven seurakunnan kanssa on saumatonta nuorisopalveluissa kuten myös useilla muillakin sektoreilla.

Kulttuuripalvelut toimivat laaja-alaisessa yhteistyössä paikallisten järjestöjen, yhteisöjen sekä alueellisten ja valtakunnallisten verkostojen kanssa. Tavoitteena on edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä ja kokemista jokaisen omassa lähiympäristössä.

Kirjasto on kaupungin kulttuuri- ja tietokeskus, jonka toiminta on tuotettu 1.1.2024 alkaen jälleen Pyhäjärven omana toimintana. Asiakaspalvelu sekä yhteistyö koulujen ja nuorisotoimen kanssa on ollut kirjastomme painopisteenä. Lisäksi uutena palveluna on lanseerattu ” hakeutuva kirjastotyö” (toimitetaan ennakkotilausten perusteella kirja-aineistoa mm. vanhemman väestön tarpeisiin).

Tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit

Toiminnan tavoitteet on yksilöity ja kirjattu selkeään yksiselitteisesti. Toimenpiteitä on kirjattu laajasti mahdollistamaan kaupungin neljää strategista tavoitetta:

1. Infra, osaaminen ja saavutettavuus
2. Elinvoima ja hyvinvointi
3. Vahva ja mahdollistava kaupunki
4. Yhteistyö ja vuorovaikutus

Tavoitteiden ja toimenpiteiden osalta hyvinvointipalvelut ansaitsevat kiitoksen: asioita on ajateltu laajalti myös ns. laatikon ulkopuolelta. Lievä kritiikki kohdistuukin kahteen asiaan: tavoitteiden mittarointiin sekä tavoitteiden saavuttamatta jättämisen aukikirjaamiseen/sen syiden avaamiseen. Ohessa muutama esimerkki kaikkiaan 25 asiakohdasta, joiden aukikirjaus tai vertailu ei anna kuvaa nykytilanteesta.

- a) s.66 Tilojen tehokas ja monipuolinen hyödyntäminen
- vertailua ei käy tavoitteesta ilmi, jonka vuoksi tavoitteen toteumaa on vaikea arvioida.
- b) s.68 Kulttuuripalveluja taajaman ulkopuolella yhteistyössä
- montako alueellista ja kaikkien osallistujamäärä ei käy ilmi.
- c) s.70 Lasten kyselytunti tai lapsiparlamentti.
Tavoitteen toteuttamatta jäämistä ei ole selkeästi avattu.
- d) s. 72-73 Erilaiset reseptit ja osallisuusohjelma.
Tavoitteen toteuttamatta jäämistä ei ole selkeästi avattu.

Lisäksi tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tennishalli on ollut huomattavalla vajaakäytöllä kustannuksiinsa nähden ja vaatisi akutteja kehittämistoimia.

5.4 Tekniset palvelut

Tekniset palvelut pitävät sisällään yhdyskuntatekniikan, tilapalvelut, rakennus- ja ympäristöpalvelut sekä työpajatoiminnan.

Tekniset palvelut ovat vastanneet talouden tasapainottamisohjelman mukaisten toimenpiteiden myötä olevaan tilanteeseen. Kaupungin investoinnit ovat olleet viime vuosina supistettuja taloustilanteen vuoksi. Investointien tarve on kasvanut, ja sitä aletaan hallitusti purkamaan investointiohjelman kautta taloustilanteen parantuessa talousarviojaksolla.

Maankäytön suunnittelu ja kaavoitus sekä maan hankinta on toiminut hyvin viime vuosina ja merkittäviä maankäytön suunnitteluhankkeita on saatu valmiiksi, esim. Olkkosen alueen yleiskaavan kaavamuutos ja asemakaava.

Teknisten palveluiden osalta toimintakate toteutui 137,4 % (TA2024 +muutos 1,43 milj. euroa ja toteuma 1,96 milj. euroa). Toimintatuotot toteutuivat 102,3 % ja toimintakulut 91,4 %.

Kaupungin investointien nettomenot vuodelle 2024 olivat muutetun talousarvion mukaisesti 2,2 milj. euroa. Investointien nettomenot toteutuivat 1,9 milj. euroa. Merkittävimmät yksittäiset investoinnit tilikaudella olivat kaavateiden korjaukset sekä Salmen koulun korjaus.

5.5 Arvio kuntakonsernin ja tytäryhtiöiden toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Konserniyhteisöille asetettuja tavoitteita on tarkasteltu toimintakertomuksessa alla olevan taulukon mukaisesti.

	Tavoitearvo	Kiinteistö Oy Rillankivi	Pyhäjärven Kehitys Oy	Pyhänet Oy	Pyhäjärven Energia ja Vesi Oy
Konsernijohtolle asetettujen tavoitteiden toteutuminen					
Raportointivelvoite	3 kertaa / vuosi	3 kertaa / vuosi	3 kertaa / vuosi	3 kertaa / vuosi	3 kertaa / vuosi
Toimintatuotot / toimintakulut %	> 30 %	136,09	110,86	139,30	121,79
Vuosikate / poistot %	> 80 %	36,35	147,19	84,05	100,82
Omavaraisuusaste %	> 50 %	17,15	-109,64	7,01	53,85
Suhteellinen velkaantuneisuus	< 40 %	549,22	324,04	340,58	136,12
Lainamäärä € / asukas		1 684,20	78,35	840,51	510,74
Tytäryhteisöille annettujen tavoitteiden toteutuminen					
Tilikauden yli-/alijäämä	+ / - 0 €	-313 479,09	1 306,57	-41 701,90	3 414,54
Asuntojen käyttöaste	> 90 %	76,8			
Toimitilojen käyttöaste		100,0			

Taulukko 9. Konserniyhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteiden toteutuminen oli vaihtelevaa. Kaikkien yhtiöiden toimintatuotot/toimintakulut %-tunnusluku toteutui, ollen yli tavoitteen 30 %. Vuosikate/poistot % -tunnusluku toteutui kaikkien muiden paitsi Kiinteistö Oy Rillankiven osalta. Omavaraisuusaste oli puolestaan yli tavoitteen (yli 50 %) vain Pyhäjärven Energia ja Vesi Oy:llä. Kaikissa yhtiöissä suhteellista velkaantuneisuutta koskeva tavoite jäi saavuttamatta. Velkaantuneisuus vaihteli 136 %:n ja 549 %:n välillä (kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus on 207,8 %).

Tarkastuslautakunta on kuullut arviointisuunnitelman mukaisesti kaupunkikonserniin kuuluvien yhtiöiden talousjohtoa sekä kaupungin johtajaa.

5.6 Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Taloudellisten tavoitteiden toteutumista tarkastuslautakunta on lähestynyt talousarvion noudattamisen, taloudellisen kehityksen ja talouden tasapainottamisen näkökulmasta.

Talousarvion noudattaminen

Valtuuston hyväksymän talousarvion mukaan tuloslaskelmaosassa sitovia eriä ovat verotulot ja valtionosuudet sekä rahoitustulojen ja -menojen yhteismäärä.

Valtionosuudet ylittivät talousarvion n. 0,81 milj.€ johtuen Pyhäjärven kaupungille myönnetystä n. 0,95 milj.€:n harkinnanvaraisesta valtionosuudesta. Valtionosuuksien talousarviomuutosta ei ole käsitelty valtuustossa talousarvion muutoksena. Tosiallisesti kaupunki ei itse pysty vaikuttamaan valtionosuuksien toteumaan.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että talousarvion vähäistä suuremmat ylitykset kuitenkin viedään jatkossa oikea-aikaisesti valtuuston hyväksyttäväksi ja, että valtionosuuksia koskevaa sitovuustasoa muutetaan seuraaviin talousarvioihin, mikäli valtuusto näin katsoo parhaaksi (kuten todettua, kaupunki ei itse pysty vaikuttamaan valtionosuuksien toteumaan).

Myös tilikauden jälkeen havaitut olennaiset valtuustoon nähden sitovan tason talousarviopoikkeamat tulisi viedä viipymättä valtuuston hyväksyttäväksi.

Valtuuston hyväksymän talousarvion mukaan investointiosassa valtuustoon nähden sitova taso on toimielimien bruttomääräiset määrärahat.

Teknisten palveluiden merkittävimmät yksittäiset investoinnit tilikaudella olivat Kaavateiden korjaukset (0,52 milj.€) sekä Salmen koulun korjaus (0,36 milj.€). Toimielimien hankekohtaisissa toteumissa oli sekä ylityksiä että alituksia talousarvioon nähden, mutta toimielimien valtuustoon nähden sitovassa tasossa olennaisia talousarvioylityksiä ei havaittu. Investointimenojen toteuma kokonaisuutena oli 1,94 milj.€, mikä alitti talousarvion 0,27 milj.€:lla.

Käyttötaloulosassa valtuustoon nähden sitova taso on toimielimien toimintamäärärahan ja tulotavoitteen erotus eli toimintakate.

Merkittävimmät poikkeamat käyttötaloulosassa on teknisten palveluiden palvelualueella, jossa toimintatuotot toteutuivat 0,14 milj.€ talousarviota suurempina ja toimintamenot 0,40 milj.€ talousarviota pienempinä. Näin ollen teknisten palveluiden toimintakate toteutui talousarviota (1,4 milj.€) parempana ollen yht. 1,96 milj.€.

Talouden kehitys

Kaupungin toimintakate parani 8,9 % (1,3 milj.€). Toimintakatteeseen vaikuttavista tekijöistä toimintatuotot kasvoivat 30,26 % (1,1 milj.€). Kasvun taustalla vaikuttivat maksu- ja metsähakkuista saatujen myyntituottojen kasvu. Toimintakulut olivat samalla tasolla vertailuvuoden kanssa.

Toimintakatetta -13,1 milj. euroa ei kyetty kattamaan verorahoituksella. Hyvinvointialueuudistuksen myötä toimintakulut laskivat vuonna 2023 samoin kuin valtionosuudet ja verotulot. Vuonna 2024 Toimintakulut olivat samalla tasolla vertailukauden kanssa. Verotulot laskivat vertailukaudesta maltillisesti. Verotulojen laskua kompensoi valtionosuuksien kasvu. Rahoituserät olivat nettona -700 tuhatta euroa (vuonna 2023 -223 tuhatta euroa). Vuosikate parani 1,9 milj. euroa ja oli noin 0,3 milj. euroa. Tilikauden alijäämä oli noin 1 milj. euroa.

Hyvän talouden edellytyksenä on vuosikatteen riittäminen poistoihin, jolloin ei synny alijäämää ja niiden riittäminen investointeihin, jolloin ei synny velkaa.

Vuosikate on ollut viime vuosina negatiivinen tai lähellä nollaa, mutta valtion poikkeuksellisten panostusten takia vuonna 2021 vuosikate oli positiivinen ja riitti sekä poistoihin että investointeihin. Vuonna 2022 vuosikate oli 0,1 milj. euroa, eikä riittänyt poistoihin ja investointeihin. Vuonna 2023 vuosikate oli -1,6 milj. euroa, eikä näin ollen riittänyt poistoihin tai investointeihin. Vuonna 2024 vuosikate oli noin 0,3 milj. euroa eikä riittänyt poistoihin tai investointeihin.

Tulos- ja rahoituslaskelman tunnuslukuja on tarkasteltu seuraavassa taulukossa. Kas-
san riittävyys on parantunut. Vuosikatteen kehitys on ollut positiivista valtion tukitoimien seurauksena vuoteen 2021 saakka. Vuonna 2022 tilanne oli vertailukautta hieman heikompi. Vuonna 2023 vuosikate oli merkittävästi heikompi kuin aiempina vuosina. Vuonna 2024 vuosikate on palannut vuosien 2022 ja 2023 tason yläpuolelle.

Tunnusluvut	2021	2022	2023	2024
Vuosikate euroa/asukas	730	21	-334	73,5
Vuosikate % poistoista	203	7	-118	21,0
Invest. tulo-rahoitus %	313,6	9,1	-69,9	18,1
Toim. ja inv. rahavirran kertymä 5 v €/asukas	-1190	-3 383	-6 236	-3 472
Kassan riittävyys, pv	86	80	162	191

Taulukko 6. Tulos- ja rahoituslaskelman tunnusluvut

Taseen keskeisimmät tunnusluvut ovat kehittyneet seuraavasti:

Tunnusluvut	2021	2022	2023	2024
Omavaraisuus %	48	46,3	39,7	35,1
Lainat euroa/asukas	5680	5409	6726	7988
kert. yli-/alijäämä €/as.	673	465	-92	-302

Taulukko 7. Taseen tunnusluvut

Alijäämän kattaminen ja talouden tasapainottaminen

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.

Toimintakertomuksessa on käsitelty perusteellisesti Kuntalain 118 §:n mukaista erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn käynnistymistä.

Tarkastuslautakunnan toiminta on pääasiassa jälkikäteen tapahtuvaa arviointia. Pyhjärven kaupungin taloudellinen tilanne on edelleen heikentynyt. Kaupungissa ei ole kyetty tekemään tasapainoisia taloussuunnitelmia ja siksi on edelleen aiheellista arvioida tehtyjen päätösten tulevia uhkia uusien arviointikriteerien perusteella. Kaupungin hallinnossa on tiedostettu kriisikuntakriteerit.

Kaupungilla on kokonaan omistamaltaan tytäryhtiöltä Kiinteistö Oy Rillankiveltä saatavaa yhteensä 1,2 miljoonaa euroa sekä yhtiölle myönnettyjä omavelkaisia takauksia yhteensä 5,4 miljoonaa euroa. Yhtiön liiketoiminta on tilinpäätöstietojen mukaan ollut kannattamatonta. Kaupungin saataviin tytäryhtiöltään ja myönnettyihin takauksiin sisältyy kohonnut taloudellinen riski. Kiinteistö Oy Rillankiven tilanteeseen tulee kiinnittää erityistä huomiota kaupungin talouden tasapainonkin kannalta.

Kuntalain 110 §:n mukaan taloussuunnitelman tulee olla tasapainossa tai ylijäämäinen. Kaupunginvaltuuston 10.12.2024 hyväksymä talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma vuosille 2026–2027 eivät ole kuntalain tarkoittamalla tavalla tasapainossa. Tilikauden 2024 alijäämä huomioiden talousarvio ja taloussuunnitelmakaudet 2025–2027 osoittavat yhteensä 0,8 miljoonan euron kumulatiivista alijäämää.

Tarkastuslautakunta: Tarkastuslautakunta korostaa, että kriisikuntakriteereistä erityisesti alijäämäkehitykseen ja velkaantumiskehitykseen tulee kiinnittää huomiota.

6. SISÄINEN VALVONTA JA RISKIEN HALLINTA

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta on keskeinen toimintaperiaate kuntien toiminnassa. Pyhjärven kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet ovat olleet voimassa 1.1.2015 alkaen. Sisäinen valvonta ja riskien hallinta kaupungissa ja kaupunkikonsernissa järjestettiin vuonna 2018 kuntalakiin vuonna 2012 tehtyjen muutosten mukaisesti. Sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan ohjeet on päivitetty vuoden 2019 lopussa. Pyhjärven kaupunkikonsernin konserniohje on hyväksytty valtuustossa 10.12.2024 § 90.

Tarkastuslautakunta: Konserniohje on osa sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa. Koska sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan tärkeys on tuotu esille myös kunta-laissa, tarkastuslautakunta on hyvin tyytyväinen tehtyyn konserniohjeen päivitykseen.

7. HENKILÖSTÖ

Pyhäjärven kaupungin vakituisen henkilöstön määrä on ollut 143,5 henkilöä sekä määräaikaisen henkilöstön määrä 79 henkilöä 31.12.2024 tilanteessa. Vuoden 2023 tilanteeseen nähden henkilöstön kokonaismäärä pysyi samana. Henkilöstömenot kasvoivat 4,2 %.

Aikaisempina vuosina on tapahtunut merkittäviä toiminnallisia muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet Pyhäjärven kaupungin henkilöstömäärään. Hyvinvointialueen toiminnan alkaminen, kaupungin toimintojen ulkoistaminen sekä Peruspalvelukuntayhtymä Selänteen lakkauttaminen vaikuttivat vuoden 2023 henkilöstömäärään. Vuonna 2024 oli myös henkilöstömäärään vaikuttavia muutoksia, mutta maltillisemmin kuin edeltävänä vuonna. Kirjastopalvelut siirtyivät 1.1.2024 lukien Pyhäjärven kaupungin omaksi toiminnaksi Haapajärven kaupungin kanssa solmitun ostopalvelusopimuksen päätyttyä. Tanssiopisto Uusikuun toiminta siirtyi Pyhäjärven kaupungille 1.8.2024 lukien. Tanssiopisto jatkaa toimintaansa tarjoamalla opetusta usean kunnan alueella.

Vuoden 2024 aikana eläkkeelle jäi 2 henkilöä (2023: 5 henkilöä). Vuonna 2024 eläköidytettiin keskimäärin 64 vuoden ja 6 kuukauden iässä (2023: 63 v. 11 kk). Sairaspoissaolopäivien määrä oli 10,3 päivää henkilöä kohti (11,6 edellisenä vuonna).

Tarkastuslautakunta: Työn henkiseen ja fyysiseen rasittavuuteen tulee edelleen kiinnittää huomiota ja keinoja työssäjaksamisen edesauttamiseksi, ja sitä kautta myös sairaspöissaolopäivien vähentämiseksi.

8. KESKEISIMMÄT HAVAINNOT JA KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Tarkastuslautakunnan keskeiset havainnot on arviointikertomuksessa esitetty edellä.

Lisäksi tarkastuslautakunta pyytää, että kaupungin päätöksenteossa kiinnitetään jatkossa erityistä huomiota hyvän hallintotavan mukaiseen päätöksentekoon (avoimuus, seurattavuus ja selkeys). Kuntalain mukaisesti ja soveltuvin osin, toimielimen jokainen päätös on päätösperusteluineen laissa säädettyjen muutoksenhakuteiden piirissä ja siksi näiden perusperiaatteiden noudattaminen osana päätöksentekoprosessia on ensiarvoisen tärkeää.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen perusteella kaupungin Virkkulankylä Oy:lle antaman takauksen realisoitumisen ja sen maksun osalta ei ole kaikilta osin toimittu hyvän hallintotavan perusperiaatteiden mukaisesti (hallituksen pöytäkirjojen perusteella takauksen realisoitumista ja sen maksua ei ole käsitelty ainakaan pykäläasiana tai kirjallisesti pöytäkirjoilla?).

Kaupungin vastuulla olevasta hulevesitoiminnasta ei ole tilinpäätöksen liitetiedoissa annettu vesihuoltolain mukaisia tietoja. Tarkastuslautakunta pyytää kiinnittämään asiaan huomiota seuraavan tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä.

9. PYHÄJÄRVEN KAUPUNGIN TILINTARKASTUSKERTOMUS

Tilintarkastajan antama vuoden 2024 tilintarkastuskertomus sisältää seuraavat maininnat:

"Lisätietona toteamme, että kuten tilinpäätöksestä ilmenee, kaupungilla on kokonaan omistamaltaan tytäryhtiöltä Kiinteistö Oy Rillankivi saatavaa yhteensä 1,2 miljoonaa euroa sekä yhtiölle myönnettyjä omanvelkaisia takauksia yhteensä 5,4 miljoonaa euroa. Yhtiön liiketoiminta on tilinpäätöstietojen mukaan ollut kannattamatonta. Kaupungin saataviin tytäryhtiöltään ja myönnettyihin takauksiin sisältyy kohonnut taloudellinen riski.

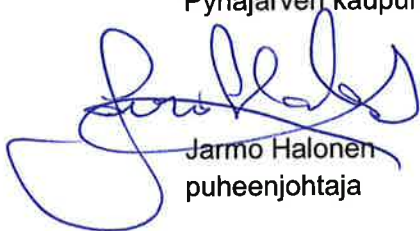
Kuntalain 110 §:n mukaan taloussuunnitelman tulee olla tasapainossa tai ylijäämäinen. Kaupunginvaltuuston 10.12.2024 hyväksymä talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma vuosille 2026–2027 eivät ole kuntalain tarkoittamalla tavalla tasapainossa. Tilikauden 2024 alijäämä huomioiden talousarvio ja taloussuunnitelmakaudet 2025–2027 osoittavat yhteensä 0,8 miljoonan euron kumulatiivista alijäämää."

Tilintarkastuskertomuksen perusteella, muilta osin kaupungin hallintoa on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti, ja tilintarkastuskertomuksella esitetään tilinpäätöksen hyväksymistä ja vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille tilikaudelta 2024.

10. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2024 valtuuston käsiteltäväksi. Tarkastuslautakunta esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa julkituoduista havainnoista ja suosituksista vastaukset kaupunginhallitukselta lokakuun 2025 loppuun mennessä. Kaupunginhallituksen käsittelyn jälkeen vastaukset tulee toimittaa tiedoksi kaupunginvaltuustolle ja tarkastuslautakunnalle. Vastauksista tulee selvittää, mihin toimiin niiden perusteella on ryhdytty.

Pyhäjärven kaupungin tarkastuslautakunta 22.5.2025

Jarmo Halonen
puheenjohtaja

Martti Ruotsalainen
jäsen

Taimi Piippo
jäsen

Arja Mikkonen
jäsen

Irja Lehtinen
varajäsen